

Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement
PB 8112 Dep

0032 OSLO

Vår ref:
16/8364-6-TEG

L.nr.
8249/17

Arkiv:
003 &13

Deres ref:

Dato:
29.03.2017

HØRING - NOU 2016:18 HJERTESPRÅKET - FORSLAG TIL LOVVERK

Snåasen tjjelte / Snåsa kommune har sammen med uttalelser i form av egne vedlegg fra Åarjel-saemiej skuvle og språksenteret Gielem nastedh følgende kommentarer til NOU 2016:18 Hjertespråket:

Snåasen tjjelte/ Snåsa kommune har siden 01012008 vært innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Kommunen er vertskap for flere samiske institusjoner som NRK Sápmi, Saemiedigkie (Sametinget), Saemien Sijte, Duodje-instituhtta.

Viktige kommunale institusjoner som også bør og skal nevnes er Åarjel-saemiej skuvle jñh internate (sørsamisk skole og internat) som ble etablert i 1968 og ikke minst kommunens sørsamiske barnehage, *Suaja maanagierte*, som var den aller første sørsamiske barnehagen og som har eksistert siden 1. august 2003.

Kommunen har etter innlemmelsen som forvaltningskommune i 2012 etablert eget sørsamisk språksenter, *Gielem nastedh*. Samiske språksentra har ulike eiermodeller, også i dagens trøndelagsfylker. Etter 01012018 vil fylkene bli slått sammen til Trøndelag. Dette får som konsekvens at Trøndelag fylkeskommune blir medeier i Aajege som ligger 30 mil fra Snåsa, men ikke i Gielem nastedh. Aajege eies av Sør-Trøndelag fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune og Røros kommune, er organisert under Sør-Trøndelag fylkeskommune og lokalisert ved Røros videregående skole som en egen avdeling. Aajege har offentlig grunnfinansiering både fra kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå. Snåasen Tjjelte er opptatt av at den nye fylkeskommunen er seg bevisst at det nye fylket har og skal ha to samiske språksentra, og at begge disse i faglig og språkpolitisk sammenheng skal ha samme fokus og oppfølging fra det regionale nivået uavhengig av formell eiermodell.

Kommunen er meget tilfreds med at det er gjort en offentlig utredning om samisk språk, og takker utvalget for jobben som er gjort i løpet av to år. Vi registrerer at utvalgsmedlemmer har uttrykt at det har vært alt for kort tid til dette arbeidet. Utvalgets mandat favner alle områder som samisk språk blir berørt av og som berører samisk i det norske samfunnet. Utvalget har kommet fram til et hundretalls tiltak som utvalget har fremmed forslag om. Mange av tiltakene burde det ikke ha vært nødvendig å liste opp som tiltak – de burde ha vært selvfølgelig, og de burde ha vært iverksatt for lengst. Fra

Postadresse:
Sentrum
7760 Snåsa

Sentralbord: 74 13 82 00
Saksbehandler tlf: 74 13 82 04
Org. nr: NO 00964982031
Bankgiro: 4212.02.97613

Fakturamottak
Vennalivegen 7
7670 Inderøy
fakturamottak@inderoy.kommune.no

www.snasa.kommune.no
E-post: postmottak@snasa.kommune.no

kommunenes ståsted er det ikke naturlig til å gi kommentar til alle de foreslåtte tiltakene, men kommunen har valgt enkelte områder som kommenteres. Kommunen kommenterer også enkelte forhold ut i fra egne erfaringer i arbeidet som gjelder samisk språk.

Som forvaltningskommune i sørsamisk område vil det være naturlig å kommentere først og fremst tiltak som gjelder sørsamisk språk, men det er viktig å være klar over at rollen som forvaltningskommune for samiske språk medfører et ansvar for samtlige samisk(e) språk, herunder sør-, lule- og nordsamisk. Konkret vil vi i denne sammenheng særlig påpeke mangelen på regelverk for grunnskoleelever som behersker flere samiske språk.

Barnehager

Takket være arbeidet gjort av *Suaja maanagierte* (kommunens sørsamiske barnehage), finnes det i dag sørsamiske elever med sørsamisk som førstespråk på Åarjel saemiej skuvle. Som tiltak for å revitalisere det sørsamiske språket, anses barnehagen som det mest treffsikre og langsiktige enkelttiltaket. Sørsamisk er i en svært sårbar situasjon slik også utvalget har fremhevet, og sørsamisk er på UNESCOs liste over de språk som er mest utrydningstruet.

For barn er språkopplæring viktig allerede i hjemmemiljøet. I områder der samisk språk står svakt, eller hvor bruken er begrenset, er det særdeles viktig at det finnes arenaer utenom hjemmene som kan være med på å lære, bygge opp og utvikle språket. Sørsamisk-språklig barnehage er en viktig institusjon, som sammen med hjemmene er med på å revitalisere og styrke samisk språk og øke antall språkbærere. Det er viktig å styrke og utvikle samiske barnehager, da de har et større ansvar for språket enn norskspråklige barnehager. Dertil kommer at et finnes bl.a. mindre av pedagogiske hjelpemidler og barnebøker på samisk sammenlignet med det som finnes på norsk. Personell må bruke tid på å tilpasse læremidler til samisk, men på grunn av tidsnød kan det noen ganger bli uten samisk innhold (f. eks. oversatte bøker). Like viktig som språket er dessuten kulturkunnskap og tradisjonell kunnskap for samiske barns oppvekst.

Det er utfordrende å rekruttere samiskspråklige ansatte til barnehager. Derfor må det særskilte tiltak til for både å rekruttere og å beholde den kompetansen til de ansatte som jobber i barnehagene. Det kan være tale om ulike språkopplæringstiltak for ansatte som allerede er samisktalende, men også for ikke-samisktalende personale og/eller vikarer slik at de kan gå inn i språkmiljøet til barna. Det finnes altfor få arenaer hvor det er mulig å videreutvikle språkkompetansen. Det har vært og kommer til å være behov for egne språkressurser som er ansatt i barnehagene for å styrke og utvikle samisk språk. Kommunen har i dag ansatte med kompetanse både i sørsamisk og nordsamisk ved *Suaja maanagierte*, da det er barn der som har både sør- og nordsamisk som hjemmespråk, og noen har begge språk. At barn får oppleve flere samiske språk så tidlig som mulig vil bidra til økt språkkunnskap og forståelse som kommer de til gode senere i livet.

Et annet moment er at det ikke er tilstrekkelig å fokusere bare på barnehagene når det gjelder språk. Det er må være et sammenhengende og tilrettelagt utdanningsløp for barn og unge fra barnehage til universitet/høgskolenivå. Det er ikke nok å styrke språket til barnehagebarn slik at de blir samiskspråklig dersom de ikke kan bruke og utvikle språket opp gjennom hele utdanningsløpet. Det er også behov for at samiske barnehager kan fungere som hospiteringsbarnehager. Dette må barnehagene bli kompensert for, både for den merkostnaden det påløper driften til barnehagen, men også i form av ansatteressurser. Språkrøkt skal stå i sentrum for hospiteringsbarnehager. Like viktig er det med grenseoverskridende skole- og barnehagearbeid.

Snåasen tjielte /Snåsa kommune støtter særlig disse av utvalgets forslag:

- Utvalget foreslår at kommunen har plikt til å tilby samiskspråklig barnehage tilbud etter en sterk språkmodell til alle samiske barn hvor foreldrene ønsker det. Kommunens plikt lovfestes i barnehageloven.

- Utvalget mener kommunene må avdekke etterspørsel etter samiske barnehagetilbud, og plikter å dimensjonere tilbudet i tråd med etterspørsel.
- Utvalget foreslår at språkressurssentrene skal bistå kommunene med å tilby et samiskspråklig barnehagetilbud.
- Utvalget mener at det må tilrettelegges for norsk-svensk samarbeid som åpner for at sørsamiske barn i de respektive land kan benytte et sørsamisk barnehagetilbud uavhengig av bosted.
- Utvalget mener Kunnskapsdepartementet i større grad må synliggjøre kommunens plikt til å tilby samiskspråklig barnehagetilbud, og de samiske barnehagetilbudene som eksisterer.
- Utvalget mener en mye større andel av tilskuddsmidler må brukes til tiltak direkte knyttet til samiskspråklig barnehagetilbud, og særlig rettes mot barnehager med få samiske barn.

Samiskopplæring i grunnskole og videregående skole

Kommunen støtter tiltakene for samiskopplæring i grunnskole og videregående skole. De er nødvendige dersom sørsamisk språk skal revitaliseres slik at flere blir funksjonelt samiskspråklige. Kommunen, som allerede har en veletablert sameskole, støtter utvalgets forslag om krav om at språkvitaliseringskommuner og storbykommuner som et minimum har én samisk profilskole. Kommunen støtter også forslaget om innføre et eget fag i samisk kultur og historie for elever i språkvitaliseringskommuner og storbykommuner som følger kunnskapsløftet samisk, men ikke har opplæring i samisk som første- eller andrespråk. Faget bør i sin helhet innføres som et obligatorisk fag i skolen, og ikke bare være et tilbud for enkeltelever. Samarbeid over landegrensene bør styrkes på flere områder. Kommunen støtter utvalgets anbefaling om at det etableres et nordisk samarbeid med fokus på å utvikle samiske læremidler og at det må tilrettelegges for et norsk-svensk samarbeid som åpner for at barn i begge land kan benytte felles sørsamiskspråklige opplæringstilbud, uavhengig av bosted. For at dette skal kunne fungere godt i praksis, må finansieringsordningene på tvers av kommuner og land, herunder hvem som har betalingsplikten, klargjøres tydelig.

Kommunen støtter særlig disse blant utvalgets forslag til tiltak:

- Utvalget foreslår at samiskopplæring skal være obligatorisk som første- eller andrespråk for alle grunnskoleelever i språkbevaringskommuner. I særskilte tilfeller kan departementet i samråd med kommunen og Sametinget også beslutte at samiskopplæring skal være obligatorisk i bestemte språkvitaliseringskommuner.
- Utvalget vil innføre et eget fag i samisk kultur og historie for elever i språkvitaliseringskommuner og storbykommuner som følger kunnskapsløftet i samisk, men som ikke har opplæring i samisk som første- eller andrespråk.
- Elevene skal ha rett til samiskopplæring etter sterke tospråklige opplæringsmodeller. Dette skal gjelde både elever med samisk som førstespråk og elever med samisk som andrespråk.
- For å styrke fjernundervisningen, gis elevene rett til å delta i samiske «språkbadssamlinger». Utvalget mener at språkressurssentrene må få i oppgave å koordinere fjernundervisningstilbudene i de ulike samiske språkene til elever i hele landet i samarbeid med fylkesmenn, fylkeskommuner og kommuner.

Samiske språk som likestilte og likeverdige språk

Kommunen støtter utvalgets forslag om justeringer av samelovens § 1-5 for å klargjøre at det dreier seg om mer enn ett samisk språk.

Språkområdeordningen

Kommunen støtter forslaget om en differensiering av kommunenes forpliktelser innenfor språkområdeordningen. Kommunenes forpliktelser må skje parallelt med en styrking av samiske språkbrukeres individuelle rettigheter.

Samisk språkbruk i helse- og omsorgssektoren

For at helse- og omsorgssektoren skal kunne tilby gode tjenester, vil det være nødvendig med kunnskap om samisk språk og kulturforståelse hos ansatte. Det er viktig at det utarbeides egne e-

læringsprogram for helse- og omsorgspersonell. E-læringsprogram kan være en fleksibel metode for å øke kompetansen blant helsepersonell. Ved å gjennomføre e-læringsprogrammet vil helse- og omsorgssektoren bli bedre rustet når den skal yte likeverdige helse- og omsorgstjenester til den samiske befolkningen. Målet er å kunne gi den samiske pasient og bruker trygghet ved at de blir møtt med respekt og likeverdig behandling i møte med det offentlige. Digitale og lett tilgjengelige ord/bildebøker samt plansjer med informasjon og fokus på helse bør utarbeides på samiske språk. De kan være et svært viktig bidrag til en bedre helsetjeneste. Omgangsformer som f. eks. de vanligste hilsningsfraser på samisk bør gjøres kjent og brukes i helseinstitusjoner.

Profesjonsstudiene bør ha fag som favner samisk språk, kultur og historie, slik at studenter blir kjent med dette som viktig del av landets historie og kultur. Dette må også gjelde utdanninger utenfor de tradisjonelle samiske områder.

Kommunen støtter disse forslag til tiltak:

- Utvalget foreslår en individuell rett til samiske språk- og kulturtilpassede tjenester, når det er nødvendig av hensyn til pasientsikkerhet.
- Utvalget foreslår at enhver har rett til å bli betjent på samiske språk i språkbevaringskommuner og språkvitaliseringskommuner. I storbykommuner skal det legges til rette for språk- og kulturtilpassede tilbud, særlig for barn og eldre.
- Utvalget foreslår at de nasjonale teamene ved SANKS utvides, slik at det blir større fagteam ved hvert kontor i lule- og sørsamisk område. Utvalget mener det bør opprettes kontorer på Røros, i Trondheim og Tromsø i samarbeid med øvrige helseforetak.
- Utvalget foreslår at det blir lagt til rette for å tilby konsultasjon med samisktalende leger over telematikk (fjernkonsultasjon). Utvalget mener det bør vurderes om en tilsvarende ordning kan etableres for helsestasjoner når språkkartlegging av barn skal gjennomføres.
- Utvalget foreslår at det blir utviklet et elektronisk læringsprogram for helsetjenesten med fokus på samisk kulturforståelse, og at et samarbeid med SANKS vurderes.
- Utvalget foreslår at det innføres en veiledningsordning for fastleger med samiske pasienter.
- Utvalget foreslår at tolkeprosjektet ved Finnmarkssykehuset videreutvikles, slik at alle offentlige organer i helse- og omsorgssektoren i Norge kan benytte tjenesten på henholdsvis sør-, lule- og nordsamisk ved behov. Utvalget anbefaler å utrede om ordningen kan utvides til å gjelde flere samfunnssektorer.

Samiske stedsnavn

Samiske stedsnavn bør brukes og synliggjøres mer. Vi synes det er unaturlig dersom samiske stedsnavn som finnes fra før *ikke* skal brukes på skilt også utenfor forvaltningsområdet for samiske språk.

Kommunen støtter særlig disse av utvalgets forslag til tiltak:

- Utvalget foreslår at skilting av samiske navn, herunder navn på reinbeitedistrikt, prioriteres over en periode på 10 år. Utvalget anbefaler å begynne arbeidet i sørsamisk språkområde og fortsette innsatsen i øvrige språkområder.
- Utvalget foreslår at *språkbevaringskommuner* og *språkvitaliseringskommuner* skal ha offisielt samisk kommunenavn.
- Utvalget mener Sametinget skal ha ansvar for å iverksette et samlet arbeid for å få registrert tradisjonelle samiske stedsnavn.
- Utvalget foreslår at det gjøres en vurdering av om de ulike navneregistrene i Norge kan moderniseres, slås sammen og driftes under ett.

Språkressurssentre, språkråd og språkverktøy og utdanningstilbud i samisk

Kommunen merker seg og støtter at utvalget fokuserer på behovet for styrket tilsyn av språkrettigheter. Kommunen har forståelse for at tilsynsordninger bidrar til brukerfokus og kvalitetssikring av tjenester.

Kommunen mener dessuten at en ordning med et samisk språkombud i større grad bidrar til et positivt og utviklingsorientert fokus på samisk språkbruk.

I Norge finnes et eget språkråd, Språkrådet, for bokmål og nynorsk. Tilsvarende permanent språkorgan finnes ikke for samiske språk. Om målsettingen er at samiske språk skal være likeverdige med norsk, må det også etableres et samisk språkråd. Det er i dag flere organer som jobber med samisk språk, slik som Divvun, Giellatekno og Giellagáldu. I det daglige arbeidet med samisk språk kan det oppleves tungvint at det ikke er ett større, samlet språkmiljø hvor man kan henvende seg når det gjelder arbeid med termer og teknologiske løsninger som er oppdatert med godkjente termer. At man samler slik kompetanse under ett organ vil styrke arbeidet med de samiske språk. Mange løsninger, også på terminologiområdet, kan være felles for flere samiske språk.

Kommunen ønsker også velkommen ressursentre som kan bistå kommunen i arbeidet med samisk språk der kommunen selv ikke har tilstrekkelig ressurser og/eller mangler på kompetanse for slike oppgaver som utvalget omtaler som aktuelle for de foreslåtte ressursentrene.

Gode og brukervennlige digitale ordbøker og oppslagsverk er alfa og omega dersom arbeidet med samisk språk i det daglige skal gå smidig. Det er også viktig at det er forutsigbare språkstudier til tross for få søkere. Utvalget mener det bør etableres bachelor- og mastergradsutdanning i sørsamisk, og anbefaler å utvikle studier sammen med utdanningsinstitusjoner på svensk side, for eksempel i samarbeid med Umeå universitet, noe som kommunen ser på som positivt. Gode permisjonsordninger med lønn for å studere samisk er også forutsetning for at flere skal kunne bli samiskspråkbrukere. Voksenopplæringsspråkkurs på ulike nivåer må bli mer forutsigbare slik at man raskt kan bygge opp flere samiske språkbrukere.

Kommunen støtter utvalgets forslag til tiltak:

- Utvalget foreslår at det etableres et nytt samisk språkorgan, Samisk språkråd. Samisk språkråd skal forestå Sametinget i Norges arbeid med terminologiutvikling og være Sametinget i Norges bidrag til det fellessamiske språksamarbeidet.

Vi viser for øvrig og som omtalt innledningsvis til vedlagte uttalelser fra vårt språksenter Gälelem nastedh og til fellesuttalelsen fra Áarjel-saemiej skuvle jïh internate og Suaja maanagierte.

Jijnjh heelsegh / Vennlig hilsen

Tone Våg
Tjielten áejvie/ordfører

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen underskrift

Vedlegg:

1. Uttalelse fra Gälelem Nastedh
2. Uttalelse fra Áarjel-saemiej skuvle jïh internate

Ref.f

